

УДК 316.4:141.7

DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2024-21-98-16>

СУТНІСТЬ, АТРИБУТИ ТА МОДУСИ СОЦІАЛЬНОЇ СИНГУЛЯРНОСТІ

ІРИНА, УТЮЖ¹
ОЛЬГА, КОНОВАЛЕНКО²

Анотація

В статті проаналізовано модули і атрибути соціальної сингулярності, що дозволило з'ясувати смислове наповнення понятійної конструкції «соціальна сингулярність». Тому, метою статті буде розкрити сутність соціальної сингулярності, визначити її характеристики, як складної, багатовимірної соціальної системи, що презентує нову модель майбутнього. В статті розглянуто сучасну ситуацію соціального як: «розпад», «межу», «безперервне переривання» або сингулярність. Зроблена спроба концептуалізувати соціальну сингулярність як символічність індивіда в умовах порядку або квазі-порядку. Дано визначення соціальної сингулярності – як стану суспільства, коли швидкість і глибина змін стають настільки інтенсивними, що традиційні механізми розуміння та прогнозування перестають бути ефективними. Зазначено, що соціальна сингулярність часто асоціюється з технологічною сингулярністю, але розглядає ширші аспекти: етичні, соціокультурні, політичні. Визначено, що модули і атрибути соціальної сингулярності – це різні форми, способи, характеристики через які будуть проявлятися унікальність і винятковість, індивідуалізм у суспільстві. Для проведення дослідження ключову роль відіграли праці, що найбільш дозволяють розглянути соціальну сингулярність у методологічному аспекті постмодерністських теорій. Розуміння сутності соціальної сингулярності розглядається крізь призму коеволюції природи та суспільства в умовах стрімкого технологічного прогресу та зміни ролі інформаційного середовища. Зазначено, що онтологічна матриця діджиталізованого простору формує модель ідеалізованої, віртуальної реальності, певної утопії, в якій сучасна людина може загубитись і зовсім не отримати переможних можливостей для свого життя. Отже, в статті наголошується, що ресурси, які виробляються технологічною інфраструктурою в XXI столітті, дозволяють вибудувати нову соціальну систему, в якій принципи людиноцентризму, гідності, поваги до людини стануть пріоритетними. Зазначимо, що соціальна сингулярність – це точка відліку, що фіксує сучасні зміни в суспільстві. Основна ідея нашої статті, полягає в тому, щоб показати, що ми живемо в епоху, коли технологічні і соціальні зміни тісно взаємопов'язані. Послаблення централізованих інституціональних форм бізнесу, монополій, бюрократичних груп призведе до розвитку децентралізованих, гнучких виробництв, що будуть породжувати унікальність і винятковість соціально-економічного, політичного життя людства. Суть соціальної сингулярності полягає в тому, що ми переходимо від суспільства, орієнтованого на стандартизацію та масове виробництво, до суспільства, де високо цінується індивідуальність та винятковість. Це стосується як матеріальних предметів, так і освіти, кар'єри, культури і навіть соціальних відносин.

Ключові слова: соціальна сингулярність, цифровізація, штучний інтелект, технологічна сингулярність, індивідуалізм, унікальність, цифрова людина, цифрове суспільство, цінності.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Порушуючи питання соціальної сингулярності в сучасному соціально-філософському дискурсі зазначимо, що сингулярність у соціальному світі означає процес генерації непередбачуваних значень, існування та розвиток соціальної системи, свідомість суб'єкта в інтервалі неточних даних, розвиток у логіці, що підпорядковується нонсенсу. Сингулярність сигналізує про збій у соціальному порядку та повсякденній

рутині, що засновані на конвенційній реальності, отже це складні структурні зміни сучасних суспільств. Процес соціальної сингулярності можна порівняти із концептом макрозрушень, що запропонував Е. Ласло. Бо на його думку, макрозрушення – це трансформація цивілізації, в якій рушійною силою є технологія, і запускається зсув наявної критичної маси людей, які усвідомили необхідність оновлення системи цінностей» (Laszlo, 2014).

Здійснюється докорінна трансформація всіх форм життєдіяльності в усьому світі. Дійсність характеризується епохою інновацій, розвитком цифровізації, технізації соціально-економічної сфери, активного введення програм штучного інтелекту, а отже як результат відбувається тотальне наближення людства вже не до «сингулярної точки», точки відліку до чогось нового,

¹ Запорізький державний медико-фармацевтичний університет (Запоріжжя, Україна)

E-mail: utyh13@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1152-0151>

² Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна)

E-mail: olga_konovalenko04@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0002-3139-9520>

а входження в «зону сингулярностей», де вся світ-система знаходиться в тотальному загостренні всіх сфер життя. Водночас, переоцінка старих цінностей та створення нових відбувається через включення нових феноменів, що будуть формувати нову соціально-економічну, політичну, духовну реальність сучасного людства, отже в категоріальну сітку філософського дискурсу входять нові концепти, що інтерпретують і пояснюють соціальну сингулярність, і це такі поняття, як: технологічна сингулярність, дигітальна онтологія, фазові переходи, межі, цифрова людина та ін.

Актуальність визначення модусів і атрибутів соціальної сингулярності дозволить з'ясувати смислове наповнення понятійної конструкції «соціальна сингулярність». Модуси і атрибути соціальної сингулярності – це різні форми чи способи, характеристики через які будуть проявлятися унікальність і винятковість, індивідуалізм у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Для проведення цього дослідження ключову роль відіграли праці, що найбільш дозволяють розглянути соціальну сингулярність у методологічному аспекті постмодерністських теорій. Для цього залучався найширший спектр джерел та літератури з проблеми соціальної сингулярності, що покликаний дати повне уявлення про пріоритетні та ризикогенні характеристики для людського майбутнього.

Проблемою соціальної сингулярності, образів майбутнього, постлюдства, дигітальною онтологією займалася та займається плеяда сучасних західних та вітчизняних філософів, серед них: А.Реквіц, З. Бауман, Ж. Липовецький, Ж. Бодріяр, Ж. Ліотар, Ж. Дерріда, Ж. Дельоз, Ф. Гватарі, Е. Шмідт, Н. Срничек, А. Уільямс та інші.

Вітчизняний соціально-філософський дискурс представлений дуже широко тематикою образів майбутнього, приходом технологічної, соціальної сингулярності, але в нашому контексті даної статті, ми звертаємо увагу на роботи В. Атанасова, В. Воронкової, В. Нікитенко, В. Огорокової, О. Рябеки, І. Сайтарли, С. Пролеєва, І.Утюж (Утюж, 2017).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Розуміння сутності соціальної сингулярності зазвичай розглядається крізь призму коеволуції природи та суспільства в умовах

стрімкого технологічного прогресу та зміни ролі інформаційного середовища.

Тому, **метою статті** буде розкрити сутність соціальної сингулярності, визначити її характеристики, як складної, багатовимірної соціальної системи, що презентує нову модель майбутнього. Розглянути сучасну ситуацію соціального як: «розпад», «межу», «безперервне переривання» або сингулярність. Спробувати концептуалізувати соціальну сингулярність як символічність індивіда в умовах порядку або квазі-порядку.

В контексті методологічної аналітики соціальної сингулярності основна задача соціальної філософії – осмислення та пояснення явищ, що характеризують якісні зрушення в соціумі, які відбуваються внаслідок технічних, культурних чи економічних трансформацій.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Соціальна сингулярність – це стан суспільства, коли швидкість і глибина змін стають настільки інтенсивними, що традиційні механізми розуміння та прогнозування перестають бути ефективними. Вона часто асоціюється з технологічною сингулярністю, але розглядає ширші аспекти: етичні, соціокультурні, політичні.

Не випадково вступною цитатою нашої статті ми поставили смисли про метазрушення нашого життя, що обумовлено приходом процесів цифровізації в усі сфери нашого життя. На думку вітчизняної дослідниці В. Огорокової, стрімке втілення інформаційно-комунікативних технологій значно збільшило значущість знакової культури, що виразилося у пануванні симулякрів як образів, що справляють величезний вплив на свідомість людини, як результат до симуляції соціальної реальності. Остання спрямована на знищення меж між реальним/віртуальним, створює гіперростір як основу віртуальної реальності. Відтак, встановлено, що віртуальна реальність виступає репрезентативною моделлю постмодерністського образу нової соціальної реальності (Огорокова, 2019)..

Як зазначить Рябека О., «...соціальна сингулярність настає у момент, коли планетарна спільнота, породивши соціальний світ, втрапить контроль над ним і перейде у невідому для нас фазу буття» (Рябека, 2014). Тому, онтологічна матриця діджиталізованого простору формує модель ідеалізованої, віртуальної реальності, певної утопії, в якій сучасна людина може загубитись і зовсім не отримати переможних можливостей для свого

життя. І в межах прикладу, цікавим буде звернення до праць Е. Шмідта.

У 2015 році голова компанії Google Ерік Шмідт, виступаючи на Всесвітньому економічному форумі в Давосі, заявив, що в недалекому майбутньому «Інтернет зникне». Чому очільник могутньої технологічної корпорації, назва якої стала майже синонімом Інтернету, говорить про його швидке зникнення? Насправді Е. Шмідт мав на увазі зовсім не зникнення, а протилежне: «Існуватиме так багато IP-адрес, так багато пристроїв, сенсорів, речей, які ви носите, та об'єктів, із якими ви взаємодієте, що ви навіть цього не помітите. Це завжди буде частиною вашого середовища» (Google Chairman Eric Schmidt: 'The Internet Will Disappear.' Georg Szalai, 2015). Інтернет повинен стати непомітним, але водночас всюдисущим і всеосяжним – що ідеально відповідає планам компанії, яка вбачає свою місію у «систематизації світової інформації» (Srnicek, & Williams, 2015).

Як зазначає В. Атанасов, образ «зниклого» Інтернету продовжує метафору «хмарних обчислень», яка, позначаючи віддалене управління та обробку даних, «перебуває у повному протиріччі з підтримуваними її існування реаліями фізичного вилучення корисних копалин із земної кори та переселення народів (Цифровий капіталізм і утопії Інтернету, 2020).. Продовжуючи думку автора, зазначимо і погодимось з науковцем, що появу нових технологій часто супроводжує «патетична риторика, що народжує трепет перед їх величезними можливостями. Така риторика нерідко «розмиває наше розуміння більш обґрунтованих та довгострокових наслідків впровадження таких систем» (Цифровий капіталізм і утопії Інтернету, 2020, с. 4). Щоб бути готовим до майбутнього, ми повинні розуміти, які етапи вже пройшла цифрова трансформація.

Коментуючи розмах цифрової економіки даних, Нік Срничек пише: «Будь-яка новизна ситуації заважає розглянути живучість більш давніх тенденцій, що приховується за нею, а також те, що сьогодні ми спостерігаємо важливі зміни, які необхідно вловити «лівим» XXI століття, розуміння нашої позиції у ширшому контексті – це перший крок до того, щоб виробити стратегії її трансформації» (Srnicek, & Williams, 2015, с.12). Ресурси, що виробляються технологічною інфраструктурою в XXI столітті, дозволяють вибудувати зовсім іншу політичну та технологічну систему. Машини сьогодні виконують те, чого не

можна було уявити і десять років тому. Інтернет і соціальні медіа дають право голосу мільярдам людей, яких раніше не було чути, і глобальна представницька демократія стає реальнішою, ніж будь-коли. Дизайн, творчість, не обмежені авторським правом, і тривимірний друк віщують світ, де нестачу багатьох речей буде подолано (Srnicek, & Williams, 2015). Нові методи комп'ютерної симуляції здатні вдихнути нове життя в економічне планування та дозволити нам раціонально керувати економікою в безпрецедентних масштабах.

Нова хвиля автоматизації дає можливість відмовитися від величезного об'єму рутинної та принизливої роботи. Технології чистої енергії відкривають перед нами майже необмежений спектр екологічно безпечних форм виробництва енергії. А нові медичні технології не лише обіцяють більш тривале та здорове життя, але й дозволяють експериментувати з гендерною та сексуальною ідентичністю. Багато класичних вимог лівих – скорочення робочого часу, позбавлення від дефіциту, економічна демократія, виробництво соціально корисних товарів, визволення людства – з матеріального погляду сьогодні більш здійснені, ніж у будь-який інший історичний момент (Srnicek, & Williams, 2015). І все ж, незважаючи на лоск нашої технологічної епохи, нас продовжують пов'язувати колишні, віджилі соціальні умовності. А саме, ще й досі, в соціально-політичному просторі сучасних суспільств не змінилась парадигма соціальної логіки: соціальна логіка всезагального змінюється на логіку сингулярного, особливого, унікального.

Сьогодні максимально ми не хочемо помічати, що не тільки у пострадянському просторі, а й у всьому європейському світі спостерігається криза наявної форми державної (демократичної) влади та її інститутів. Ліотар цю ситуацію називає ідейним розпадом: «недовіра до метанаративів» та меркантилізація знання. Філософ пише: «Більше не надихає прагнення «наздогнати» Німеччину, що взагалі-то пропонував президент Франції як мету життя своїм співвітчизникам. До того ж, чи може це бути метою життя? Така мета залишається на розсуд кожного. Кожен наданий сам собі. І кожен знає, що цього «самому собі» – мало... «Самість» – це мало, але вона не ізольована, а вбудовується в складну і мобільну, як ніколи, тканину відносин. Незалежно від того молода людина чи стара, чоловік чи жінка, багатий чи бідний, він завжди опиниться розташованим на «вузлах» ліній комунікацій, хоч би

якими малими вони були (Jean-François Lyotard, 1979, с. 38).. Ж. Дерріда презентує сучасну реальність як безперервну деконструкцію (Derrida, 1978), відсутність реального виробництва, і життя в симуляційній реальності, а також імплізія соціального – вибуху, зверненого всередину.

«Маси стають все більш щільною сферою, в яку прямує все соціальне, щоб випробувати імплізію і розчинитись у безперервному процесі симуляції» (Ж. Бодріяр) (Baudrillard, 1994), і як результат поява феномену квазі-соціальності (безперервне хаотичне полілогічне виробництво віртуальних образів, що непередбаченим чином активізуються та втілюються насправді – ризоми (Ж. Делез) (Deleuze, Guattari, 1983). Ми опиняємося в ситуації суспільства розпаду (суспільства постмодерну) і даний аспект теж можна презентувати як соціальну сингулярність, як точку відліку соціально-етичних проблем, що вимагають розробку принципів, які допомагають зберегти людську суб'єктність у швидко мінливому світі.

Суспільство, в якому відсутня соціальна культура, і як зазначає І. Сайтарли, якщо людські відносини, і цінності, що породжуються ними, дійсно надають сенс сучасної екзистенції, то можливо, постлюдство усвідомлює необхідність створення інститутів, що зміцнюють його спільне буття, запобігаючи цим самим соціальний апокаліпсис, виражений у словах одного зневіреного філософа «Пекло – це інші» (Сайтарли, 2012). Але поки, як не дивно ми є, і існування можливе й у стані, що розпадається, навіть досить тривале існування. І як зазначається в нашій статті «Контури соціальної сингулярності» (Nancy, 2003), такий стан «на межі» позначається як «безперервне переривання», чи сингулярність, нова соціальна ситуація, яка потребує осмислення і презентації нових сценаріїв майбутнього.

Ми продовжуємо працювати багато годин на день та їздимо на роботу все далі, щоб виконувати завдання, що здаються дедалі безглуздішими. Наші робочі місця все менш міцні, наш заробіток не зростає, а борги стають нестерпними. Ми б'ємося, щоб звести кінці з кінцями, щоб на столі була їжа, щоб можна було сплатити оренду або іпотеку, а при переході з однієї роботи на іншу згадуємо про пенсію, і судомно шукаємо доступний дитячий садок. Автоматизація підвищує безробіття, а стагнуючі оклади руйнують середній клас, тоді як прибутки корпорацій б'ють нові рекорди. Проблиски кращого майбутнього поховані під спудом все більш ненадійного і вимо-

гливого сьогодення. І щодня ми знову йдемо на роботу: виснажені, спустошені, охоплені тривогою та стресом.

Постмодерністська філософія, а саме постструктуралістська традиція, методологічний інструмент якої ми використовуємо в нашому дослідженні соціальної сингулярності, відкидає усталені уявлення про соціум, як певну цілісність і впорядкованість, що породжує соціального суб'єкта через процеси соціалізації, інтеріоризації, інтродукції. Соціально-філософський доробок постструктуралістів, особливо праці: Ж. Дельоза (Deleuze, Guattari, 1983), Ф. Гваттарі (Deleuze, Guattari, 1983), Ж. Нансі (Nancy, 2003), наочно продемонстрували обмеження використання субстанціоналістської парадигми трансформаційних процесів сучасного суспільства.

Як альтернатива субстанціоналізму, постструктуралізм пропонує концепції соціального устрою через множинність локальних, сингулярних порядків, що задають релятивність і мінливість соціального, і що здійснюється за допомогою множини суб'єктивних практик, що мають комунікаційну основу. Але яка це комунікативна основа? Світова мережа стала саме мережею, що облітає людство, з цензурою та тотальним контролем. Цифра не дає свободи, слово дає її більше, але не повністю, і тільки в уяві людина знаходить її. Комунікуючи, людина не вільна, тому що умовою комунікації є – брехня. Бо всяке висловлювання має співвідноситися з думкою іншого і водночас бути зрозумілим його мовою. А це – умова тотальної несвободи. Ось чому феномен ризоми можна ототожнити з всесвітньою інтермережею, що є деієрархізованим простором вільних горизонтальних (площинних) зв'язків.

Виникає ситуація, коли свідомість спочатку розірвано цифрою на дрібні шматки, тоді деградація проходить значно швидше. Чи не тому, що люди залишили себе в площині цифрового розуму, штучного інтелекту, відмовилися від своєї суб'єктивності, і ця відмова сублімувалась у патологію? Ж. Дельоз зазначає, що сингулярність перебуває в іншому вимірі... Вона істотно доіндивідуальна, неособова, аконцептуальна. Вона абсолютно байдужа до особистого та колективного, особистого та безособового, приватного та загального і до їх протилежностей. Сингулярність нейтральна. З іншого боку, вона не «щось звичайне»: сингулярна точка протилежна звичайному (Deleuze, Guattari, 1983). Тут ми знову стикаємося з проблемою теоретичної

смерті суб'єкта як «незалежної», «суверенної» індивідуальної свідомості, з «теоретичним антигуманізмом» постструктуралізму.

Звернення до множинності сучасних стратегій розуміння людини має на увазі концептуалізацію сингулярності як символічності індивіда у порядку чи квазі-порядку сучасності, зазначена проблема розглядалась такими науковцями світової соціально-філософської думки, як: Е. Фромм (Fromm, 1973), Т. Парсонс (Parsons, 2005), Е. Норберт (Norbert, 2000), З. Бауман (Bauman, 2001), та інші.

В роботах цих авторів підкреслюється, що **«символічність індивіда в умовах порядку або квазі-порядку»** відображає ідею про те, що індивід, його дії, думки та роль у суспільстві набувають значення, що виходить за межі безпосереднього фізичного чи практичного існування. Це значення стає символічним, тобто таким, що відображає певні цінності, норми, уявлення чи ідеї, притаманні соціальному порядку чи його нестабільній формі – квазі-порядку. Порядок у цьому контексті можна розуміти як стабільну, структуровану систему, де індивід має чітко визначене місце і функції. У таких умовах символічність індивіда відображає його узгодженість із загальноприйнятими правилами, традиціями чи ідеологіями. Квазі-порядок – це ситуація часткової чи уявної впорядкованості, яка не є повністю стабільною чи організованою. У таких умовах індивід може виступати символом змін, нестабільності або навіть опору наявним нормам.

Ідея **символічності індивіда в умовах порядку або квазі-порядку** натякає на те, що значення індивіда формується в умовах, де соціальні структури або діють у стабільній формі, або перебувають у стані невизначеності. Символічність тут означає, що індивід сприймається не лише як частина системи, а й як носій змісту, що впливає на її подальший розвиток чи трансформацію. Тобто індивід стає тією сингулярністю, що буде формувати нову цифрову реальність, безпековий простір свого життя і гідний соціальний проект майбутнього. З. Бауман зазначає, що сучасне суспільство вступає в модель індивідуалізованого простору, де «приватне» превалює над «суспільним». Індивідуалізація – це заперечення форм соціального, індивідуалізація – це надовго, індивідуалізація – це концепт «індивід-одинак-сингулярність», епоха мегаструктур закінчилася (Bauman, 2001).

Як зазначав вітчизняний філософ С. Пролєєв «світ, в якому основними гравцями були наці-

ональні держави, йде у минуле. На сьогодні втрачає потугу не лише національна держава, а й суспільство має із властивим йому принципом мобілізації. На авансцену виходять сингулярність, мережа і мобільність як базові характеристики сучасної соціальності» (Пролєєв, 2015). І що тоді на нас чекає? Адже парадокс і трагедія для сучасної людини в тому, що її «нарцисичне лібідо» (Ж. Липовецький), як і раніше, потребує Іншого (Lipovetsky, 2015). У сучасній соціології та філософії ідея про те, що особисте та суспільне взаємопов'язані, давно розглядається як ключова концепція. Особистість починає все більше зосереджуватись на внутрішніх процесах, прагнучи знайти свої власні відповіді на системні протиріччя.

І в даному аспекті методологічно активізується метод біографічного вирішення системних протиріч – це процес, у якому людина намагається справлятися з конфліктами і викликами, що сформовані суспільними структурами, через побудову особистої біографії, персональний рівень. Цей підхід стає особливо актуальним в умовах глобалізації, де колишні традиції та колективні підвалини втратили свою монополію визначення життєвого шляху. Наприклад, в умовах економічних криз, змін на ринку праці чи нестабільності соціальних інститутів, людина часто опиняється перед вибором: адаптуватися до умов, вироблених суспільством, або шукати особисті шляхи вирішення такі, як: перекваліфікація, переїзд в іншу країну або переосмислення власних цілей.

Отже, біографія стає своєрідним полем, де стикаються суспільні процеси та особистий вибір. Це не лише питання адаптації, а й творчий процес, де людина бере активну участь у формуванні свого майбутнього, попри зовнішні обмеження. На думку Кріса Скіннера у книзі «Цифрова людина» підкреслюється, що прогрес все одно знищить на своєму шляху диктаторські організації, що застрягли в минулому столітті та неспроможні побачити новий шлях до опенсорсного світу додатків, API та аналітики (Кріс Скіннер, 2020. с. 17). І тут, логічно перейти до феномена глобалізації, як техносфери, переможцем і заручником якої стала сучасна людина.

Адже нинішній етап глобалізації пов'язують із особливим моментом в історії, який назвали технологічною сингулярністю, але чітко зазначимо, всяка технологічна сингулярність є соціальною, і Р. Курцвейл про це говорить: «Сингулярність – це найбільша подія в історії людства. Вона настане

внаслідок одночасної дії трьох просунутих технологій: штучного інтелекту, молекулярної нанотехнології та молекулярної біотехнології. Швидкість просування до точки Сингулярності спочатку збільшується поступово, але механізм зворотного зв'язку з кожним циклом, що скорочується, все швидше веде нас до Сингулярності. При досягненні Сингулярності здібності людства стають справді приголомшливими – повний контроль над структурою матерії на атомному рівні, повне знання біологічних процесів від макро до мікро та молекулярного рівня та надлюдський штучний інтелект.

Кожна з цих трьох технологій досягає фізичної межі в Сингулярності. Розпад суспільства та нашого способу життя буде повним. Сингулярність буде провісником початку нової ери, в якій фізична та розумова досконалість будуть нормою поряд із неймовірним добробутом та свободою. Ці плоди прогресу не випадуть лише частці наявним привілейованим класам, а дістануться всім людським істотам» (Kurzweil, 2023). Учені створили техносферу з кращих спонукань, матеріалізуючи на благо людини свої відкриття математики, фізики, біології. Фактично глобалізація – це сукупна наукова ідея, що самостійно живе в об'єднаній масі технічних та логічних пристроїв, що забезпечують життя людського суспільства. Ці пристрої не можна зупинити, людство загине без них. Вийшло так, що неузгоджені дії багатьох поколінь технократів створили явище, яке, з одного боку, звільнило людину від голоду та непосильної праці, але, з іншого – відкрило дорогу всім можливим спокусам її плоті та душі. Закрити другу (спокусу) – тобто знищити і першу (досягнення).

Глобалізацію можна порівняти з інформаційним кліматом планети, що впливає на організм людини і з ним не посперечається, і не вступиш у діалог (як із вітром, він скрізь і ніде). Глобалізація, як соціальна сингулярність, як «світлова павутина» вже розпочала своєрідну «світову інтервенцію», а її результати поставили під сумнів весь світовий порядок. Про глобалізацію, як техносферу, як інтелектуальну програму заручником якої стала людина, всерйоз заговорили після відомої статті математика Вернера Вінджа «Технологічна сингулярність» (Vinge, 1993).. А точніше було б назвати цю статтю «Чим загрожує людству штучний інтелект». Основний сенс статті В. Вінджа полягає у тому, що технологічна сингулярність – це та межа, за якою людського

вже не залишиться. Реальність, що на нас чекає, це реальність РОЗЛЮДНЕНОГО простору, межа між бути людиною, залишити незмінною антропологічну природу Homo Sapiens, або зникнути. Це питання дигітальної онтології постлюдського стану, де межі між людиною та машиною стають розмитими. Це включає аналіз кібернетичних та біотехнологічних змін, що впливають на людську природу та породжують концепт соціальної сингулярності як негативний сценарій розвитку Людського, і все це починається з феномену «технократичне мислення».

Отже, що за «хвороба» така – «технократичне мислення»? Це продовження дегуманізованих сенсів позитивістської парадигми у всіх галузях діяльності. Дегуманізація різних галузей діяльності – це не просто підміна цінностей та етики з аспектами науково-технічного прогресу, це руйнування сенсів, ухиляння від розуму, етики та моралі, це відсутність співпереживання та співчуття, це винесення людини та людського «за дужки» – РОЗЛЮДНЕННЯ реальності, про що ми вже говорили. У цьому сенсі людина розглядається як та сама «машина», проте має інтелект. Виходить, для технократів штучний інтелект – тобто система, що має інтелект, але якому зовсім далекі емоції, почуття та морально-етичні норми – це просто ідеальна картина! Остаточо замінити людину, яка не просто думає, а й відчуває, співпереживає, має сенси, яка також думає, але з повною відсутністю почуттів, моралі та етики, машиною – ось їх мрія. Для них мрія, для нас – метафізичний злочин.

У цьому аспекті значущим буде солідаризуватись з думкою Д. Чалмерса, який піднімає проблеми світоглядного, філософського характеру сингулярності: «Сингулярність порушує багато важливих філософських питань. Основний аргумент на користь інтелектуального вибуху цікавий само собою з філософської точки зору та змушує нас серйозно задуматися про природу інтелекту та розумові здібності штучних машин. Потенційні наслідки інтелектуального вибуху змушують нас серйозно замислитися про цінності та мораль, а також про свідомість та особисту ідентичність. Насправді, сингулярність порушує деякі з найскладніших традиційних питань у філософії, а також порушує деякі нові філософські питання (Chalmers, (2010)). Отже, ми розуміємо, що функції глобалізації (сингулярної, технологічної глобалізації) полягають у «інвентаризації» всього буття – змі-

нюється психологія, поведінка людини, роль і місце кожної країни в світі. Саме глобалізація виступає в ролі модифікуючої системи «людини індустріальної» в «людину постіндустріальну, постінформаційну», і як результат модель суспільства сингулярностей за А. Реквіцем (Reckwitz, 2020).

І ця система стосується всіх елементів політики, науки (біотехнології, тренд «нестаріючі тіла»), культури (суспільство споживання, перформативність), цивілізації («нарцисичне лібідо», піднесення тілесного над духовним). Глобальні кризи людства тісно пов'язані між собою. Швидко зростаючі потреби людей, залучених до суспільства споживання чи поінформованих про його досягнення, дуже випереджають можливості людства. Глобальна економіка вже не може розширюватися в широчінь. Безмежне зростання глобальної економіки при обмежених ресурсах неможливе. І тому сучасна економіка та соціальні системи швидко перебудовуються, зокрема: спеціалізація замінюється багатофункціональністю, відтворення за шаблонами – креативністю, вертикальні формальні відносини управління – мережевими горизонтальними неформальними зв'язками, бюрократична державність – маніпуляцією з одного боку та самоврядуванням – з іншого.

Як зазначають наші вітчизняні науковці в роботах зі цифровізації галузей життя сучасних суспільств, «цифрові технології трансформують наявні моделі-структури виробництва, обслуговування та бізнес-моделей у контексті вирішення соціально-філософських проблем сучасного соціуму, націлених на подальший розвиток і вдосконалення інформаційних технологій, формують цифрові стратегії їх подальшого розвитку, цифрової економіки, освіти, культури» (Воронкова, Нікітенко, Васильчук, Каганов, Метеленко, 2024). Важливим буде розглянути всі ці, елементи самостійно і такими, що перетинаються, але це будуть теми наших подальших статей. Але головне хотілося б відзначити, що всі ці елементи перетинаються лише внаслідок впливу на людину як індивіда, де глобальна політика синтезується, синхронізується та змінюється через інтелектуальні та владні можливості.

Тому в постіндустріальній людині, яка зазнає фундаментального тиску змін у культурі, науці, релігії, цивілізації, матиме місце – її автономність, самість і самодостатність, здатність самостійно, без зовнішньої підтримки протистояти спокусам

глобалізації, але й використовувати їх у своїх цілях та інтересах, підкорити собі, одним словом. Головною якістю постіндустріальної людини має стати – самоконтроль. Отже, ми знову і знову звертаємось до ідеї людиноцентричної освіти та виховання. Історія показала, що людина людиною народжується не завжди. Людське в людині потрібно формувати. Філософія розуму повинна повернутися в культуру та цивілізацію, індивід-сингулярність не повинен позиціонувати себе в сенсах «радикальної суб'єктивності». Йдеться про знаходження відповідного символічного порядку, і в цьому аспекті цікава логіка і концепт Андреаса Реквіца, який презентує у своїй роботі «Суспільство сингулярностей» («Die Gesellschaft der Singularitäten») модуси і атрибути соціальної сингулярності – нової моделі майбутнього, у якій нове суспільство підтримує кожну людину, у прагненні займатись власною справою.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що соціальна сингулярність – це точка відліку, що фіксує сучасні зміни в суспільстві. Основна ідея нашої статті, полягає в тому, щоб показати, що ми живемо в епоху, коли технологічні і соціальні зміни тісно взаємопов'язані. Послаблення централізованих інституціональних форм бізнесу, монополій, бюрократичних груп призведе до розвитку децентралізованих, гнучких виробництв, що будуть породжувати унікальність і винятковість соціально-економічного, політичного життя людства. У сучасному суспільстві посилюється прагнення унікальності як на рівні індивідів, так і на рівні організацій і товарів. Суть соціальної сингулярності полягає в тому, що ми переходимо від суспільства, орієнтованого на стандартизацію та масове виробництво, до суспільства, де високо цінується індивідуальність та винятковість. У цій новій парадигмі люди прагнуть виділятися, бути унікальними, а також споживати та створювати унікальні товари та послуги. Це стосується як матеріальних предметів, так і освіти, кар'єри, культури і навіть соціальних відносин.

Отже, сучасне суспільство стає дедалі фрагментованим, де головними цінностями стають не масовість та універсальність, а індивідуалізм та ексклюзивність. Презентовані характеристики і будуть смисловими ознаками, атрибутами соціальної сингулярності, яка дозволить сформулювати реальність в якій буде «ЛЮДИНА ПОНАД УСЕ», а не мегаструктури (інституції) понад усе.

Список використаних джерел

- Laszlo, E. (2014). *The chaos point: The world at the crossroads*. Hachette UK.
- Окорокова В.В. Постмодерністське моделювання образу нової соціальної реальності. Кваліфікаційна робота на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук за спеціальністю 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії». Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, 2019.
- Рябека О. Г. Глобальний соціум на порозі сингулярності / О. Г. Рябека // Вісник Донецького національного університету. Сер. Б: Гуманітарні науки. – 2014. – № 1-2. – С. 496-502. -Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdnug_2014_1-2_73
- Our mission is to organize the world's information and make it universally accessible and useful. Доступ 20.10.2024 <https://about.google/> <https://about.google/intl/ALL>
- Google Chairman Eric Schmidt: 'The Internet Will Disappear.' Georg Szalai. 22 января 2015 года. Доступ 20.10.2024 <https://www.hollywoodreporter.com/news/googlechairmanericsschmidtinternet765989>
- Цифровий капіталізм і утопія Інтернету / Віталій Атанасов (ред.) – Київ: ЦСТД; Видавництво ТОВ «Видавничий Будинок «АВАНПОСТПРИМ»», 2020. – 160 с.
- Srnicek, N., & Williams, A. (2015). *Inventing the future: postcapitalism and a world without work*. Verso Books.
- Jean-François Lyotard. *The Postmodern Condition* (1979) publ. Manchester University Press, 1984.
- Derrida, Jacques (1978). *Writing and Difference*. Chicago: Routledge.
- Baudrillard, Jean (1994). *Simulacra and Simulation*. University of Michigan Press.
- Deleuze, G. Guattari, F. (1983). *Anti-Oedipus. Capitalism and Schizophrenia*. Minneapolis, University of Minnesota Press.
- Сайтарлы И. Философия социальной культуры. / Инна Сайтарлы. Монография. – К.: Изд. ПАРАПАИ, 2012. – 292 с.
- Nancy J.-L. *A Finite Thinking* / J.-L. Nancy ; [trans. from French by E. Bullard, J. Derbyshire, S. Sparks]. – Stanford: Stanford University Press, 2003. P. 3–30. *Who Comes after the Subject?* / ed. by E. Cadava, P. Connor, J.-L. Nancy. New-York; London: Routledge, 1991. 258 p.
- Fromm, Erich. *The Anatomy of Human Destructiveness*. New York, Chicago, San Francisco: Holt, Rinehart and Winston, 1973.
- Parsons, Talcott. 2005 [1951]. *The Social System*. London: Routledge. <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf>
- Elias, Norbert. 2000. «Shame and Repugnance» (VI), «Increasing Constraints on the Upper Class: Increasing Pressure from Below» (VII). In *The Civilizing Process: Sociogenetic and Psychogenetic Investigations*, 2nd ed., edited by Eric Dunning, Johan Goudsblom, and Stephen Mennell, translated by E. Jephcott, 414-436. Oxford: Blackwell Publishing.
- Bauman, Zygmunt. 2001. *Liquid modernity*. Malden, MA: Polity Press.
- Пролев С. Сучасний геополітичний пасьянс / С. Пролев // Філософська думка. 2015. №4. С. 12-22.
- Lipovetsky G. *Time Against Time, or The Hypermodern Society // Supplanting the Postmodern. An Anthology of Writings on the Arts and Culture of the Early 21st Century* / Ed. by D. Rudrum, N. Stavris. N. Y.; L.; New Delhi; Sydney: Bloomsbury Academic, 2015. P. 191–208.
- Кріс Скіннер. Людина цифрова. Четверта революція в історії людства, яка торкнеться кожного // Вид-во: Фабула. Україна. 2020. 272 с.
- Kurzweil, R. (2023). *The Singularity is Near*. In: Sandler, R.L. (eds) *Ethics and Emerging Technologies*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9781137349088_26
- Vinge, V. *The Coming Technological Singularity: How to Survive in the Post-Human Era*. Whole Earth Review (Winter 1993).
- Chalmers, David J. (2010). *The singularity: A philosophical analysis*. *Journal of Consciousness Studies* 17 (9-10):9 – 10.
- Reckwitz, A. (2020). *The society of singularities*.
- Воронкова Валентина, Нікітенко Віталіна, Васильчук Геннадій, Каганов Юрій, Метеленко Наталя. Формування моделі форсайту цифрової економіки, освіти, культури. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers* / Ed.V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishinghouse «Helvetica», 2024. 18 (95). С.119-130.
- Воронкова В. Г. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика: монографія / В. Г. Воронкова, В. О. Нікітенко. – Львів-Торунь: Liha-Pres, 2022. – 460 с.
- Утюж, І. Г. Контури соціальної сингулярності: існування в стані «розпаду». *Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни*. 2017. Вип. 37. С.112-119.

References

- laszlo, E. (2014). *The chaos point: The world at the crossroads*. Hachette UK.
- Okorokova V.V. (2019). *Postmodern Modeling of the Image of a New Social Reality. Qualification work for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 09.00.03 «Social Philosophy and Philosophy of History»*. State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky», Odessa, 2019.

- Global society on the threshold of singularity (2014) / Ryabeka O.G. // Bulletin of Donetsk National University. Ser. B: Humanities. 2014. 1-2. 496-502. -Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdnug_2014_1-2_73
- Our mission is to organize the world's information and make it universally accessible and useful. Accessed October 20, 2024 <https://about.google/> <https://about.google/intl/ALL>
- Google Chairman Eric Schmidt: 'The Internet Will Disappear. Georg Szalai. January 22, 2015. Accessed October 20, 2024 <https://www.hollywoodreporter.com/news/googlechairmanericshmidtinternet-765989>
- Digital Capitalism and Utopias of the Internet / Vitalii Atanasov (ed.) – Kyiv: CSTD; Publishing House «AVANPOSTPRIM» LLC, 2020. 160 p.
- Srnicek, N., & Williams, A. (2015). *Inventing the future: postcapitalism and a world without work*. Verso Books.
- Jean-François Lyotard (1979). *The Postmodern Condition* (1979) publ. Manchester University Press, 1984.
- Derrida, Jacques (1978). *Writing and Difference*. Chicago: Routledge.
- Baudrillard, Jean (1994). *Simulacra and Simulation*. University of Michigan Press.
- Deleuze, G. Guattari, F. (1983). *Anti-Oedipus. Capitalism and Schizophrenia*. Minneapolis, University of Minnesota Press.
- Saitarly I. (2012). *Philosophy of social culture*. / Inna Saitarly. Monograph. Kyiv: Izd. PARAPAN. 292.
- Nancy J.-L. (2003). *A Finite Thinking / J.-L. Nancy*; [trans. from French by E. Bullard, J. Derbyshire, S. Sparks]. – Stanford: Stanford University Press, 2003. P. 3–30. *Who Comes after the Subject?* / ed. by E. Cadava, P. Connor, J.-L. Nancy. New-York; London: Routledge, 1991. 258 p.
- Fromm, Erich. (1973). *The Anatomy of Human Destructiveness*. New York, Chicago, San Francisco: Holt, Rinehart and Winston.
- Parsons, Talcott (2005). [1951]. *The Social System*. London: Routledge. <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf>
- Elias, Norbert. 2000. «Shame and Repugnance» (VI), «Increasing Constraints on the Upper Class: Increasing Pressure from Below» (VII). In *The Civilizing Process: Sociogenetic and Psychogenetic Investigations*, 2nd ed., edited by Eric Dunning, Johan Goudsblom, and Stephen Mennell, translated by E. Jephcott, 414-436. Oxford: Blackwell Publishing.
- Bauman, Zygmunt (2001). *Liquid modernity*. Malden, MA: Polity Press.
- Пролеєв С. Сучасний геополітичний пасьянс / С. Пролеєв // Філософська думка. 2015. №4. С. 12-22.
- Lipovetsky G. (2015). *Time Against Time, or The Hypermodern Society // Supplanting the Postmodern. An Anthology of Writings on the Arts and Culture of the Early 21st Century* / Ed. by D. Rudrum, N. Stavris. N. Y.; L.; New Delhi; Sydney: Bloomsbury Academic. 191–208.
- Chris Skinner (2020). *Digital Man. The fourth revolution in human history that will affect everyone*. Izd: Fabula. Ukraine. 272.
- Kurzweil, R. (2023). *The Singularity is Near*. In: Sandler, R.L. (eds) *Ethics and Emerging Technologies*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9781137349088_26
- Vinge, V. (1993). *The Coming Technological Singularity: How to Survive in the Post-Human Era*. Whole Earth Review (Winter 1993).
- Chalmers, David J. (2010). *The singularity: A philosophical analysis*. *Journal of Consciousness Studies* 17 (9-10):9–10.
- Reckwitz, A. (2020). *The society of singularities*.
- Valentyna Voronkova, Vitalina Nikitenko, Gennadiy Vasylchuk, Yuriy Kaganov, Natalia Metelenko *2024). *Formation of a foresight model for the digital economy, education, and culture. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed.V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishinghouse «Helvetica», 2024. 18 (95). C.119-130.*
- Voronkova V. G.(2022). *Philosophy of the digital person and digital society: theory and practice: monograph / V.G. Voronkova, V.O. Nikitenko. - Lviv-Torun: Liha-Pres.460.*
- Utyuzh, I. G. *Contours of social singularity: existence in a state of «decay»*. *Kulturologicheskiy vestnik: Scientific and Theoretical Yearbook of the Lower Naddniproianshchyna*. 2017. Issue 37. C.112-119.

IRYNA, UTIUZH – Dr. of Science in Philosophy,
Professor, Head of the Department of Social Sciences,
Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: ytyh13@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1152-0151>

OLGA, KONOVALENKO – Post-graduate student,
Department of Social Philosophy and Management,
Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: olga_konovalenko04@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0002-3139-9520>

THE ESSENCE, ATTRIBUTES, AND MODES OF SOCIAL SINGULARITY

Abstract

The article analyzes the modes and attributes of social singularity, which has allowed the conceptual framework of «social singularity» to be clarified. Thus, the purpose of the article is to reveal the essence of social singularity and define its characteristics as a complex, multidimensional social system that represents a new model of the future. The article examines the current social situation as: «disintegration,» «boundary,» «continuous interruption,» or singularity. An attempt is made to conceptualize social singularity as the symbolism of the individual in conditions of order or quasi-order. Social singularity is defined as a state of society where the speed and depth of changes become so intense that traditional mechanisms of understanding and forecasting cease to be effective. It is noted that social singularity is often associated with technological singularity but encompasses broader aspects: ethical, sociocultural, and political. It has been established that the modes and attributes of social singularity are different forms, methods, and characteristics through which uniqueness, exceptionalism, and individualism in society will manifest. The study draws significantly on works that most effectively allow social singularity to be considered in the methodological context of postmodernist theories. The essence of social singularity is viewed through the lens of the co-evolution of nature and society in conditions of rapid technological progress and the changing role of the information environment. It is noted that the ontological matrix of the digitized space forms a model of an idealized, virtual reality, a kind of utopia in which modern individuals may lose themselves and fail to achieve victorious opportunities for their lives. Thus, the article emphasizes that the resources produced by the technological infrastructure of the 21st century allow the construction of a new social system in which the principles of human centrism, dignity, and respect for the individual will become priorities. We would like to note that the social singularity is a point of reference that captures modern changes in society. The main idea of our article is to show that we live in an era when technological and social changes are closely interconnected. The weakening of centralized institutional forms of business, monopolies, and bureaucratic groups will lead to the development of decentralized, flexible industries that will generate the uniqueness and exclusivity of the socio-economic and political life of mankind. In today's society, the desire for uniqueness is growing both at the level of individuals and at the level of organizations and goods. The essence of the social singularity is that we are moving from a society focused on standardization and mass production to a society where individuality and exclusivity are highly valued. In this new paradigm, people want to stand out, be unique, and consume and create unique goods and services. This applies to material items as well as education, career, culture, and even social relationships.

Key words: social singularity, digitalization, artificial intelligence, technological singularity, individualism, uniqueness, digital people, digital society, values.

© The Authors(s) 2024

This is an open access article under

The Creative Commons CC BY license

Received date 10.10.2024

Accepted date 17.10.2024

Published date 10.11.2024

How to cite: **Ірина, Утюж, Ольга, Коноваленко.** Сутність, атрибути та модуси соціальної сингулярності. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2024. 21 (98). P. 131–140

doi <https://doi.org/10.32782/hst-2024-21-98-16>